

ПЕРСПЕКТИВИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто та проаналізовано світові тенденції впливу Інтернет технології на функціонування та розвиток ринку фінансів. Показано вплив цих тенденцій на функціонування ринку фінансів України

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток Інтернет технологій та застосування їх у всіх сферах людської діяльності є загальносвітовою тенденцією, що з кожним роком набирає обертів та формує глобальний інформаційний простір. Являючись одним з провідних чинників процесу глобалізації Інтернет технології вагомо впливають на розвиток культури, науки, політики та економіки як окремих країн, так і людства в цілому. На фоні активного використання ІТ на фінансових ринках світу в Україні потенційні можливості ІТ на фондовому ринку використовуються не повною мірою, що негативно впливає на його розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти проблеми застосування ІТ на фінансовому ринку розглядають в своїх працях такі автори як Я. Вахітов, Є. Соломатин, Л. Добриніна, А. Малявіна, Н. Сініцина, Ю. Овсянніков, Ю. Чебатирьов, Ю. Кравченко, А. Гітнік, М. Кісельов, Ю. Смерина, Н. Новикова, Б. Сіто, М. Фрідфертиг, Дж. Уест. Водночас дослідження, що висвітлюють проблеми впливу ІТ на фінансовий ринок України практично відсутні.

Мета дослідження – аналіз впливу ІТ на функціонування та розвиток ринку фінансів України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розвиток ІТ сьогодні характеризується наступними тенденціями. На фізичному рівні, а це все апаратне забезпечення необхідне для функціонування мережі (сервери, мережеві

маршрутизатори, персональні комп'ютери, тощо) та фізичні канали зв'язку (радіоканали, оптоволоконні канали, телефонні лінії, тощо), це:

– постійне вдосконалення та підвищення пропускну здатності каналів зв'язку;

– збільшення площі покриття наземних каналів зв'язку;

– розвиток стільникових каналів зв'язку;

– підвищення надійності завадостійкості каналів зв'язку;

– розвиток каналів зв'язку захищених від несанкціонованого доступу;

– розвиток та постійне здешевлення електронних пристроїв на основі яких будується «хребет» мережі;

– бурхливий розвиток та постійне здешевлення електронних пристроїв, що дають окремим користувачам можливість доступу до мережі.

Інформаційний рівень використовується для обміну, зберігання та пошуку інформації.

Цілком зрозумілим є той факт, що розвиток інформаційного рівня повністю залежить від розвитку фізичного – чим легшим та дешевшим стає доступ до мережі, тим більше користувачів мають змогу розмістити інформацію в мережі, а отже тим більшою є цінність інформаційного рівня мережі. Таким чином, у розвитку інформаційного рівня мережі спостерігаються наступні тенденції:

– розвиток систем зберігання даних;

– поява можливості доступу до інформації в будь-який час, з будь-якої точки світу (що має фізичний канал доступу до мережі);

– постійний розвиток систем пошуку інформації;

– розвиток систем захисту інформації;

– удосконалення систем безперервного обміну інформацією з будь-якою точкою світу.

Все це дає підстави казати про появу глобального інформаційного простору, вільний доступ до якого дає значні переваги у будь-яких сферах людської діяльності, та характеризує галузі що його застосовують як передові.

Так і на фондовому ринку. Зростаюча доступність інформаційних послуг підвищила інформаційну прозорість ринків, що разом з механізмом маржинальної торгівлі знизило “рівень” входу на ринок та сформувало новий клас дрібних інвесторів. Результатом, значно зросла ліквідність ринку в загалом, що в свою чергу приваблює все більше нових учасників.

Інтернет та його можливості поклали початок змінам фондового та грошового ринків. В першу чергу це проявився через злиття найбільших регіональних фондових бірж. Раніше об’єднання фондових бірж було недоцільним через незручності пов’язані як із територіальною віддаленістю цих бірж так і різницею у часі. Об’єднання бірж тягло б за собою великі транзакційні витрати при проведенні операцій із фінансовими інструментами. Із появою електронних торгових систем, що можуть працювати цілодобово, та надійних каналів зв’язку, вартість трансакцій різко зменшилась та об’єднання фондових бірж стало як можливим, так і економічно доцільним. Так, у травні 2006 року стало відомо про злиття Нью-Йоркської фондової біржі (New York Stock Exchange – NYSE) із другою за величиною в Європі фондовою біржею Euronext N.V. Сума угоди складає близько 10 млрд. доларів. У результаті злиття буде утворений перший у світі трансатлантичний оператор NYSE Euronext. Ринкова капіталізація об’єднаної компанії складе близько 15 млрд. євро (20 млрд. дол.). Крім того, 17 жовтня 2006 року було об’явлено про злиття Чикагської товарної біржі (CME) та Чикагської термінової товарної біржі (CBOT) в наслідок чого з’являється найбільша біржа з продажу ф’ючерсних

контрактів, облігацій, валюти та сировини. Капіталізація новоутвореної компанії складає 25 млрд. доларів. Розглядають наразі можливість злиття і Японська фондова біржа Jasdq Securities Exchange та американська Nasdaq Stock Market Inc., що дозволить японським інвесторам торгувати акціями міжнародних компаній, що обертаються на фондовому ринку США.

Іншим проявом впливу ІТ на фінансові ринки стала переорієнтація інфраструктури на приватних інвесторів, через вихід їх значної кількості на фондові ринки. Так у 2003 році інвестори тримали біля 5-ти трильйонів доларів у різних активах на рахунках відкритих через Інтернет. Для порівняння, в кінці 1999 року ця цифра складала лише 128 мільярдів доларів. В середині 2006 року денний обсяг угод за різними оцінками складав від 4-х до 6-ти мільярдів доларів. Інтернет де-факто став глобальним розподіленим середовищем фінансових трансакцій та інвестицій, користуватися яким можна з будь-якої точки світу за наявності мінімальних апаратних та програмних засобів.

На даний момент більша частина угод з інструментами, що торгуються на NASDQ, CME, LSE, JASDQ відбуваються через Інтернет, і їх частка незмінно зростає. Приватні учасники ринку за своїми інформаційними можливостями та технічним забезпеченням наближаються до професійних. З’явився клас “приватних професіоналів” – так званих дейтерйдерів (day trader). Дейтерйдери більшість свого часу проводять торгуючи на ринку та управляючи власним капіталом не виходячи з власного дому або офісу. 80 % домогосподарств США сьогодні управляють власним капіталом через Інтернет.

Всі зазначені особливості дають підстави казати про формування у світі ефективного фондового ринку якому притаманні наступні риси:

– доступність та відкритість інформації. Наявність поточної ринкової інформації про об’єми та ціни виконання трансакцій, а також інформації щодо поточного попиту та пропозиції;

– висока ліквідність. Важливою частиною ліквідності є безперервність ціни, тобто не значна зміна ціни від угоди до угоди, крім випадків виходу на ринок нової інформації. Безперервність ціни вимагає глибини ринку, тобто багатой кількості покупців та продавців, що згодні вкладати угоди за ціною вищою або нижчою ринкової;

– висока внутрішня ефективність. Важливим фактором ефективного ринку є вартість проведення угоди – чим нижче вартість проведення угоди на ринку, тим більш привабливим є такий ринок.

Український фондовий ринок має свої особливості, які обмежують інвестиційну активність вітчизняних інвесторів. Український ринок цінних паперів є фрагментованим й неліквідним; на організованому ринку укладається не більше 7% від загального об'єму угод; акції публічних компаній у вільному обігу складають не більше 4%, що обмежує активність інвесторів; переваги застосування електронних торговельних систем нівелює фактична монополія ПФТС.

На думку аналітика Агентства міжнародного розвитку США (US Agency for International Development, USAID) Р. Сміта, низька ліквідність українського ринку порівняно до ринків центральної і Східної Європи є наслідком корупції, політичного втручання та концентрації прав власності на приватизовані компанії в руках великих фінансово-промислових груп. Внаслідок чого на ринку ведуться торги паперами порівняно невеликого числа підприємств.

Кажучи про стан ринку цінних паперів в Україні, потрібно відзначити дві речі. По-перше, згідно закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” початковий капітал необхідний для “входу” на вітчизняний фондовий ринок має бути не меншим за 100 мінімальних заробітних плат (сума мінімальної угоди торговця цінними паперами та фізичної особи). Станом на початок лютого 2007 ця сума складає \$10000, а отже рівна сумі капіталу необхідного для

“входу” на світовий фондовий ринок. При цьому, на відміну від брокерів, що дають змогу працювати на світових фінансових ринках, брокери на фондовому ринку України не застосовують механізми маржінальної торгівлі (кредитне плече 1:10, що робить можливим за депозиту в \$10000 укласти угоди на \$100000). По-друге, зараз Україна має низький рейтинг – “BB/Стабільний/B” від Standart & Poors, “B1” від Moody’s Investor Service (на вересень 2006 р.). Це так звана не інвестиційна категорія, що обмежує діяльність українських інвесторів на міжнародному ринку. Такий самий рейтинг (BB/Стабільний/B) мають Сербія, Туреччина, Бразилія, Філіппіни, Гватемала та Індонезія. В цій групі Україна має один з найменших ринків акцій як за капіталізацією, так і за середньомісячним обсягом торгів.

З іншої сторони, швидке поширення ІТ на Україні відкриває світові фінансові ринки вітчизняному інвестору.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, якщо тепер, врахувавши всі вищезазначені факти, спробувати відповісти на питання: “куди інвестувати вітчизняному інвестору?”, то стане зрозумілим те, що світовий фондовий ринок є більш привабливим не лише з точки зору ліквідності та інформаційної прозорості, але і, дякуючи ІТ, більш доступним з позиції можливості “входу” на нього.

Таким чином, можна підсумувати, що за збереження тих “традицій” які сьогодні склалися на ринку цінних паперів України, український фондовий ринок не має перспектив залучення ресурсів як малих інституційних так і приватних інвесторів. Швидкий розвиток ІТ та запровадження їх в Україні робить світові фінансові ринки більш привабливими порівняно з вітчизняним, що разом з повільним темпом еволюції ринку цінних паперів України ще більше погіршує його і без того низьку привабливість.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок”, № 3480-IV від 23.02.2006.
 2. *Кравченко Ю.Я.* Рынок ценных бумаг. – К.: КНТ, 2006.
 3. *Малявина А.В., Добрынина Л.Н.* Фондовый рынок и биржевая торговля. – М., 2005.
 4. *Міньков В.І.* Деякі особливості розвитку фондового ринку України // *Фінанси України.* – 2005. – № 12.
 5. *Мошенський С.З.* Інвестиційна діяльність інституціональних інвесторів на ринку акцій: стан та шляхи активізації // *Вісник ЖДТУ.* – 2006. – №3 (37).
 6. *Овсянников Ю. Н.* Внутрдневной интернет-трейдинг на фондовых рынках: рекомендации для частных инвесторов. – М.: “Финансы и статистика”, 2006.
 7. *Соломанин Е.* Интернет-трейдинг: тенденции, концепции, технологии // <http://www.opus.ru>, 2000.
 8. *Уэст Дж., Фридфертиг М.* Электронная внутрдневная торговля ценными бумагами. – М., 2001.
 9. *Чаботырев Ю.* Торгове роботи на Росийском фондовом рынке. – М., 2006.
 10. <http://www.finance.ua>.
 11. <http://www.traders.kiev.ua>.
 12. <http://www.konstrust.ru>.
 13. <http://www.nasdaq.com>.
 14. <http://www.cme.com>.
 15. <http://www.nyse.com>.
 16. <http://www.jasdaq.com>.
 17. <http://www.lse.com>.
- ПЕТРУК Олександр Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Житомирського державного технологічного університету
- Наукові інтереси:
– проблеми гармонізації національних систем бухгалтерського обліку
- ЖИЛА С.В. – здобувач кафедри фінансів Житомирського державного технологічного університету
- Наукові інтереси:
– теорія та практика фондового ринку України